

İhalede yüklenicinin kusura bağlı sorumluluktan kurtulması

hangi ifa engellerinin borçlunun sorumluluğunu gerektirip hangilerinin gerektirmediği, somut sözleşmenin şartlarına ve borçlunun dâhil olduğu meslek grubunun standartlarına göre değişir. Bu nedenle hangi tür ifa engellerinin borçlunun sorumluluğunu gerektirmeyeceğini peşinen söylemek mümkün değildir. Ancak genel olarak ifade etmek gerekir ki; belli bir ifa engeli karşısında, sözleşmenin şartları ve kendi meslek grubunun standartlarına göre, ortalama bir borçludan beklenebilecek özeni göstermiş olan borçlu, borcun ifa edilmemesi nedeniyle meydana gelen zarardan sorumlu tutulamaz.

Örneğin, bir malı satmayı taahhüt eden tacir borçlu, o sıralar talebin çok yoğun olması nedeniyle siparişleri yetiştiremediğini veya işletmesinin kapasitesinin yaptığı sözleşmelerin tamamını zamanında karşılamaya yeterli olmadığını ileri sürerek, borcun hiç veya zamanında ifa edilmemesinden doğan sorumluluktan kurtulamaz.

Aynı şekilde, borçlunun, borcun ifası için gerekli şeyleri temin etmekte, üretici veya tedarikçiden kaynaklanan sebeplerle geciktiğini ileri sürmesi de onu sorumluluktan kurtarmaz. Tüm bu hallerde ortaya çıkan ifa engelleri, borçlunun mesleğinin gereği olarak üstlendiği risklerden kaynaklanmaktadır. Borçludan beklenen davranış biçimi, borcun zamanında ifasını sağlayacak tedbirleri alması; örneğin borcunu ifa edebilmek için gerektiğinde daha çok eleman çalıştırması veya daha çok makineye sahip olması ya da borcun ifası için gerekli şeyleri temin etmek üzere alternatif kanalları hazır tutmasıdır. Dolayısıyla bu davranış biçiminden sapan ve borcun sözleşmenin gerektirdiği şekilde ifasını engelleyen her türlü davranış, kusurlu sayılır ve alacaklının

bu yüzden uğradığı zararların borçlu tarafından tazmini gerekir.

Borçlu, sözleşmeden doğan sorumluluktan kurtulmak için, kendisine kusur atfedilemeyeceğini ispat etmek yükümü altında bulunduğundan, önemli olan, gerekli özeni gösterdiğini ispat etmesi olup, ayrıca borcun ifa edilmesini neyin engellediğini ispat etme yükümü yoktur

Bununla birlikte, objektif kusur anlayışı göz önünde bulundurulduğunda, borçlunun, şartların gerektirdiği özeni göstermiş fakat buna rağmen borcu ifa edememiş olması, genellikle, objektif olarak kaçınılmaz nitelikte bir olayın borcun ifasını engellediği anlamına gelir.

Dolayısıyla, gereken özenin gösterilmiş olduğunun ispatı, çoğu kez, ifayı engelleyen olguların ispatıyla mümkün olur. Ancak sadece borcun ifa edilmesini engelleyen olguların ispatı da her zaman borçluyu sorumluluktan kurtarmaya yetmez.

Çünkü, borçlu, sorumluluktan kurtulabilmek için, ifayı engelleyen olguların, ortaya çıkması kadar, ortaya çıktıktan sonra etkisini devam ettirmesinde de kusuru bulunmadığını ispat etmelidir. Başka bir ifadeyle, ortaya çıkması kaçınılmaz nitelikte bir ifa engelinin etkilerinin bertaraf edilerek, borcun ifa edilmesinin mümkün olduğu hallerde, bu yönde gerekli çabayı göstermeyen borçlu, borcun ifa edilmemesinden doğan sorumluluktan kurtulamaz.